

BASTAKORLIK KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH OMILLARI**Masodiqov Iqboljon Inomjonovich***FarDU magistranti*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada bastakorlik kompetensiyasini shakllantirish omillari, bastakorlik ijodiyoti va bastakorlik mas'uliyati haqida fikrlar yuritilgan. Bastakorlik ijodining nazariy va amaliy ildizlari haqida ko'plab olimlarning ilmiy izlanishlari, ushbu soha tushunchasi hamda qarashlarni kengaytirishga qaratilgan.*

Kalit so'zlar: *Bastakorlik, kompetensiya, an'anaviy musiqa.*

Mustaqillik sharofati bilan barcha sohalar kabi milliy musiqa san'ati ham nazariy hamda amaliy jihatdan keng o'rganilib, har tomonlama ravnaq topib kelayotganligi sir emas. Buning asosiy sabablaridan biri respublikamizda xalqimiz o'tmishini o'rganishga, buyuk allomalar yaratgan ilmiy merosni idrok etishga, sohaning amaliyotini o'zlashtirish bilan birga nazariy mezonlaridan bilim olishga 4 katta e'tibor qaratilayotganligidir. Asosiy maqsad ham yoshlarimizni komil inson sifatida tarbiyalash, hech kimdan kam bo'lmagan barkamol avlodni tarbiyalashdan iboratdir. Zero, «Vatanimizning kelajagi, xalqimizning ertangi kuni, mamlakatimizning jahon hamjamiyatidagi obro'-e'tibori avvalambor farzandlarimizning unib-o'sib, ulg'ayib, qanday inson bo'lib hayotga kirib borishiga bog'liq». Darhaqiqat, san'at millatning ma'naviy boyligi, hayotining ko'zqusidir. San'atlar ichida musiqa xalqqa tez yetib boradigan, keng ommalashgan turi hisoblanadi. Musiqa san'ati o'zining qadimiyligi, janrlarga boyligi, mazmun-mohiyatan keng qamrovliligi, ommabopligi bilan jamiyat turmush hayotining ajralmas qismiga aylanib ulgurgan. Musiqa san'atining muhim tarmog'i musiqa ijodiyoti va ijrochiligidir. Musiqiy namunalar yaratilish va ijro etish kabi mezonlarni o'z ichiga oladi. Ularni tugal asar shakliga keltiradigan, ohang va sadolar orqali insonga ruhiy ozuqa beradigan kuy va qo'shiqlarning yaratilishi bastakorlik ijodiyoti bilan bog'liqdir. Bu, albatta, musiqa san'atining eng muhim tarmog'i hisoblanadi. Demak, musiqa yaratuvchilari, ya'ni bastakorlarning ijodiyoti xalq ma'naviyati, madaniyati, tarixi, an'ana va qadriyatlari haqida ma'lumot beruvchi axborot manbai vazifasini ham o'taydi. Bastakorlik san'ati juda keng tushunchadir. Oddiy qilib aytganda, xalq musiqasi ham xalq tomonidan ommaviy tarzda yaratiladi va ijro etilib kelinadi. Demak, bu ham bastakorlik san'atining bir ko'rinishidir. Faqat ular xalqimizning hayoti, voqelik, marosim va udumlariga bog'liqligi bilan ajralib turadi. Ana shu jarayonning ravnaqi, ya'ni milliylikning rivoji, xalqimizning tafakkuri, ma'naviyati, ma'rifiy kamoli, jamiyat rivoji va buyukligini musiqiy ohanglarda muayyan shakllarga solib tasvirlab berish – bastakorlik amallari desak to'g'ri bo'ladi. Zotan, bu amal muayyan shaxs, ya'ni musiqa bilimdoni tomonidan amalga oshiriladi. Eng muhimi shundan iboratki, bastakorlik ijodiyotining mahsuli, xalqning ma'naviy dunyosini zamonasiga mutanosib holda aks ettirib, yana xalqqa taqdim etishdan

iboratdir. Unda zamon nafasi, milliy an'analar, xalqning dunyoqarashi, ruhiyati, falsafasi, e'tiqodi, estetikasi kabi jihatlar mukammal uyg'unligini topishi lozim.

Musiqashunoslik ilmida bastakorlik ijodiyotini o'rganish va tahlil etishga alohida e'tibor berib kelinganligini qayd etish lozim. Ushbu ilm-fan yo'nalishida, folklor va og'zaki professional musiqaning o'ziga xosliklari, yaratuvchi namoyandalari haqida so'z yuritilgan ilmiy risolalar, monografiya va ilmiy maqolalar orqali bastakorlik ijodiyoti yoritilib kelinadi. Bastakorlik ijodining nazariy va amaliy ildizlari haqida ko'plab olimlarning ilmiy izlanishlari, ushbu soha tushunchasi hamda qarashlarni kengaytirishga qaratilgan. Shulardan Al-Kindiy, Al-Forobiy, Ibn Sino, Abdurahmon Jomiy, Darvesh Ali Changiy kabi allomalar hamda zamonamizning musiqashunos olimlari I. Rajabov, F. Karomatli, T. Vizgo, M. Ahmedov, K. Olimboyeva, A. Jabborov, T. G'ofurbekov, O. Matyoqubov, R. Abdullayev, R. Yunusov, A. Nazarov kabilarning ilmiy-tadqiqot ishlarini keltirish lozimdir. Hozirgi davrga kelib, o'zbek an'anaviy musiqa ijrochiligi har tomonlama mukammal, teran mazmunli, an'ana va zamonga mos sayqal topayotganiga guvoh bo'lamiz. Bu, albatta, mustaqillik davrida milliy musiqa ijodiyoti va ijrochiligiga bo'lgan e'tiborning yuksakligidir. An'anani saqlab, davom ettirish uchun davr yoshlari mohir ijrochi bo'lishlari barobarida, kelgusida shu sohaning yetuk mutaxassisi, kamolotga yetaklovchi o'qituvchisi, ya'ni har tomonlama bilimdon ustoz sifatida kamolga yetishishlari lozim. Ma'lumki, XX asr musiqa ijodiyoti yangi oqimlar bilan boyidi. O'zbekiston musiqa madaniyati tarkibida Yevropadan ko'p ovozli kompozitorlik ijodi va ijrochiligi kirib keldi, musiqa ta'limida va ijodda ustuvor yo'nalish sifatida unga katta e'tibor qaratildi. Uzoq o'tmishli, muayyan shakl tarkibiga ega bo'lgan va ajdodlardan avlodlarga o'tib kelayotgan an'anaviy bastakorlik ijodiyoti nazardan chetda qoldi. Shunday bo'lsa-da, bastakorlik ijodiyoti o'ziga xos tarzda davom ettirilganligi hamda zamonga mos yaratilgan asarlar o'zining shakl-u shamoyilini asragan holda, ammo uslub jihatidan davrga moslashganligini kuzatish mumkin. Bastakorlarning yangi avlodi, o'tmish ijodkorlar an'alarini davom ettirgan holda o'ziga xos uslublarni yaratdilar. Ijod etilgan asarlar ham xalqonaligi, an'anaviyligi va zamonaviyligi bilan ijro amaliyotida ommalashib, rivojlandi. Ijodiyotda janrlilik xususiyat kengaydi. Qolaversa, bastakorlik ijodiyoti an'anasi zamonaviy musiqa ijodiyoti bilan boyiganligini e'tirof etish mumkin. O'zbek kompozitorlik ijodiyotining negizida ham bastakorlik an'analari, tafakkuri va musiqa merosiga bo'lgan munosabatlari o'z aksini topganligi bunga sababdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOT.

1. I. Karimov. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – T.: «Ma'naviyat», 2008. 2. A. Navoiy.
2. Mukammal asarlar to'plami [20 tomlik]. Majolis un-nafois. 13-j. – T., 1997. 3. A. Navoiy.

3. Mukammal asarlar to'plami [15 tomlik]. Holati Pahlavon Muhammad. 1-tom. – T., 1997.
4. Musiqa ijodiyoti masalalari. I to'plam. – T., 1997.
5. Soibjon Begmatov “Bastakorlar ijodi” kasb-hunar kollejlari uchun o'quv qo'llanma toshkent – «niso poligraf» – 2017
6. S. Begmatov. Hofizlik san'ati. – T., 2007.